

Томас Бернхард

СЕЧ

Една възбуда

Издаването на това произведение е подкрепено от литературната мрежа ТРАДУКИ, членове на която са Федералното министерство за европейски и международни работи на Република Австрия, Външно министерство на Федерална република Германия, Швейцарската културна фондация Про Хелвения, КултурКонтакт Австрия, Гьоте-институт, словенската Агенция за книгата ЈАК, Културното министерство на Република Хърватия и фондация С. Фишер.

traduki

Die Herausgabe dieses Werks wurde gefördert durch TRADUKI, ein literarisches Netzwerk, dem das Bundesministerium für europäische und internationale Angelegenheiten der Republik Österreich, das Auswärtige Amt der Bundesrepublik Deutschland, die Schweizer Kulturstiftung Pro Helvetia, KulturKontakt Austria, das Goethe-Institut, die Slowenische Buchagentur JAK, das Ministerium für Kultur der Republik Kroatien und die S. Fischer Stiftung angehören.

С медийната подкрепа на Дойче веле, Бон.

Thomas Bernhard
Holzfällen. Eine Erregung
© Suhrkamp Verlag Frankfurt am Main 1984

© Фондация С. Фишер по поръчение на програма ТРАДУКИ – за превода, 2012
© Кремена Филчева – художествено оформление, 2012
© АТЛАНТИС ♦ КЛ, 2012

ISBN 978-954-9621-56-3

Томас Бернхард

СЕЧ

Една възбуда

Превод от немски
Александър Андреев

АТЛАНТИС ♦ КЛ
София, 2012

Поредица „Вълшебната планина“

Съвременна проза от Германия, Австрия и Швейцария

Хайнрих Бьол. *Групов портрет с дама*

Урс Видмер. *В Конго*

Гюнтер Грас. *Моето столетие*

Ханс Улрих Трайхел. *Изгубеният*

Бернхард Шлинк. *Четецът*

Гюнтер Грас. *Рачешката*

Томас Бернхард. *Племенникът на Витгенщайн*

Бернхард Шлинк. *Бягства от любов*

Томас Бернхард. *Крушенецът*

Ханс-Улрих Трайхел. *Земният Амур*

Уве Тим. *Например брат ми*

Мартин Зутер. *Перфектен приятел*

Даниел Келман. *Аз и Камински*

Мартин Зутер. *Тъмната страна на луната*

Томас Бернхард. *Изличаване*

Гюнтер Грас. *Да люспиш лука*

Ханс Магнус Енценсбергер. *Йозефине и аз*

Урс Фас. *Любовен архив*

Зилке Шойерман. *Часът между деня и нощта*

Роберт Музил. *Човекът без качества*

Юлия Франк. *Вещица по пладне*

Томас Бернхард. *Моите награди*

Гюнтер Грас. *Старата камера*

Юли Це. *Корпус деликти*

Уве Телкамп. *Кулата*

Норберт Гщрайн. *Южни зими*

Уве Тим. *Как се появи наденичката с къри*

Кристоф Магнусон. *Не бях аз*

Очаквайте

Сибиле Левичаров. *Блуменберг*

Симон Урбан. *План D*

Ана Ким. *Смразено време*

Щефан Томе. *Центрорежни сили*

„Понеже очевидно не бях в състояние
да направя хората по-разумни,
предпочетох да се радвам на щастието си
далеч от тях.“

Волтер

Докато всички чакаха актьора, който им беше обещал да дойде на вечеря на Генцгасе някъде около единайсет и половина, след представлението на *Дивата патица*, аз наблюдавах съпрузите Ауерсбергер точно от онова кресло с висока облегалка, в което в началото на петдесетте години седях почти всекидневно, и си мислех, че беше огромна грешка да приемам поканата на Ауерсбергерови. Двайсет години не бях виждал Ауерсбергерови, срещнах ги на *Грабен* тъкмо в деня, когато умря нашата обща приятелка *Йоана*, и без колебание приех поканата за една *артистична вечеря*, както съпружеството Ауерсбергер нарече тази среднощна трапеза. Двайсет години не желяех да имам нищо общо със съпрузите Ауерсбергер, дваайсет години не бях виждал съпрузите Ауерсбергер, през целите тези дваайсет години от съпрузите Ауерсбергер направо ми се гадеше, дори само когато трето лице ги споменеше, мислех си в креслото с висока облегалка, а ето че тъкмо днес у съпрузите Ауерсбергер се сблъсках с онова тяхно и мое време от петдесетте години. Двайсет години отбягвах съпрузите Ауерсбергер, за дваайсет години не ги видях нито веднъж и тъкмо днес да се сблъскам с тях на *Грабен*, мислех си; и че наистина беше ужасяваща глупост тъкмо този ден да изляза на *Гра-*

бен, и на всичкото отгоре, защото такъв навик бях придобил особено след завръщането си във Виена от Лондон, да кръстосвам Грабен няколко пъти напред-назад, напук на близката до ума мисъл, че някой ден *задължително* ще срещна Ауерсбергерови, и даже не само Ауерсбергерови, ами и всички останали хора, които отбягвам през последните години и с които през петдесетте поддържах интензивно, както казваха Ауерсбергерови, интензивно *творческо общуване*; от което обаче аз се отказах още преди четвърт век, тоест в онзи момент, в който избягах от Ауерсбергерови в Лондон, защото, както се казва, аз скъсах с всички онези тогавашни виенски хора и не исках нито да ги виждам повече, нито да имам с тях каквото и да било вземане-даване. Да изляза на Грабен, това е все едно директно да сляза в самия пъкъл на виенското общество и да срещна тъкмо онези хора, които не искам да срещам, онези хора, чиято поява и до днес предизвиква у мен всевъзможни телесни и душевни спазми, мислех си, докато седях в креслото с висока облегалка, и тъкмо по тази причина през последните години аз вече заобикалях Грабен по време на посещенията си от Лондон във Виена, избирах други маршрути, отбягвах и Колмаркт, естествено, и Кертнерщрасе, не се разхождах нито по Шпигелгасе, нито по Щалбурггасе, нито по Доротеенщрасе, същото се отнася и до улиците, от които винаги ме е било страх, Волцайле и Опернгасе, където толкова често съм попадал в капана тъкмо на онези хора, които винаги съм мразел до немай къде. През последните седмици обаче, мислех си в креслото с висока облегалка, внезапно изпитах огромното желание да се разхождам тъкмо по Грабен и по Кертнерщрасе, заради добрия въздух и предиобедното човешко стълпотворение, което внезапно ми беше харесало, да ходя тъкмо по Грабен, *но и* по Кертнерщрасе навярно поради това, че исках най-после и решително да избягам, да се спася от многомесечната самота в своето жилище във Веринг, от онази изолация, която изцяло ме затъпяваше. През последните седмици изпитвах телесно и душевно успокоение ви-

наги когато крачех по Кертнерщрасе и по Грабен, тоест, докато кръстосвах напред-назад Грабен и Кертнерщрасе; това напред-назад действаше на главата ми също толкова добре, колкото и на тялото; това напред-назад по Грабен и по Кертнерщрасе в последно време сякаш ми беше необходимо повече от всичко останало, тъй че през изминалите седмици аз *всекидневно* кръстосвах Кертнерщрасе и Грабен от началото до края; тъкмо на Кертнерщрасе и на Грабен, след многомесечна душевна и телесна слабост, аз честно казано внезапно бях дошъл на себе си и вече бях в движение; освежавах се, докато вървях в едната и в другата посока по Кертнерщрасе и по Грабен; *сякаш е само напред-назад*, все си повтарях тогава, но всъщност беше много повече; сякаш само напред-назад, непрекъснато си повтарях, но всъщност ми помогна отново да мисля и всъщност отново да философствам, отново да се занимавам с философия и литература, които толкова отдавна бяха задушени, ако не и убити, унищожени вътре в мен. Тъкмо тази дълга болестотворна зима, която, за зла беда, мисля си днес, бях прекарал във Виена, а не както предишните в Лондон, унищожих вътре в мен всичко литературно и всичко философско, мислех си в креслото с висока облегалка; с помощта на това напред-назад по Грабен и по Кертнерщрасе аз си бях върнал тази възможност, а това мое виенско разположение на духа, което внезапно бях в състояние да нарека *спасително разположение на духа*, действително се дължеше на терапията по Грабен и по Кертнерщрасе, която си бях предписал от средата на януари. Този ужасяващ град Виена, мислех си, хвърлил ме в най-дълбоко отчаяние и фактически за пореден път в тежка безизходица, внезапно се оказва моторът, който задвижва мислите в главата ми и жизнените реакции в тялото ми; ден след ден наблюдавам в главата и в тялото си това прогресиращо съживяване на всичко, което в мен през цялата зима беше като парализирано; и ако през цялата зима аз обвинявах Виена заради парализата на духа и тялото си, сега тъкмо на тази Виена дължах съживяването. Седях в

креслото с висока облегалка и закономерно превъзнасях Кертнерщрасе и Грабен, обяснявах си своето телесно възстановяване с терапията по Кертнерщрасе и по Грабен, с нищо друго, и си повтарях, че за тази успешна терапия съвсем естествено е трябвало да платя някаква цена, мислех си още, че срещата ми със съпрузите Ауерсбергер на Грабен е била именно тази цена за успешната терапия, че това е твърде висока цена, но аз сигурно съм щял да платя и още по-висока цена при определени обстоятелства, защото на Грабен можех да срещна много по-лоши хора, отколкото Ауерсбергерови, защото ако тегля чертата, Ауерсбергерови изобщо не са най-лошите, поне не са най-най-лошите; и все пак достатъчно лошо е, че срещнах тъкмо съпрузите Ауерсбергер на Грабен, мислех си в креслото с висока облегалка. Един силен човек, един силен характер, мислех си, щеше да отклони поканата, ала аз самият не съм нито силен човек, нито силен характер, тъкмо обратното, аз съм най-слабият човек и най-слабият характер, тъй че малко или повече съм лесна плячка за всекиго. И отново се сетих каква груба грешка беше да приема поканата на съпрузите Ауерсбергер, след като всъщност не исках никога повече да имам нещо общо със съпрузите Ауерсбергер, а ето на, разхождам се по Грабен и те ме заговарят, питат дали съм чул за смъртта на Йоана, че Йоана се е обесила, и аз приемам, откликвам на поканата им. За момент бях изпаднал в най-безсрамна сантименталност, мислех си, а съпрузите Ауерсбергер начаса се възползваха от моята сантименталност, и още, мислех си, те се възползваха и от смъртта на нашата обща приятелка Йоана, за да ми отправят една покана, която аз приех също тъй светкавично, макар че щеше да бъде много по-разумно да я отклоня; ала за това нямах време, мислех си в креслото с висока облегалка, *те ме заговориха в гръб* и ми казаха нещо, което вече знаех, а именно, че Йоана се е обесила, в Килб, в дома на родителите си, и че ме канят на вечеря, *на една изцяло артистична вечеря*, както изрично подчертаха съпрузите Ауерсбергер, *все приятели от едно време*, казаха ми. Фак-

тически те вече се отдалечаваха от мен, когато произнесоха поканата си, мислех си, вече бяха направили няколко крачки, когато аз казах *да*, тоест, когато приех поканата да отида на вечеря у тях на Генцгасе, в онова отвратително жилище. Съпрузите Ауерсбергер бяха окичени с кутии, увити в луксозна хартия от различни прочути магазини в центъра на града и носеха същите английски палта, които обличаха още преди трийсет години, за да пазаруват в центъра на града, всичко по тях, както се казва, изглеждаше *благородно износено*. Фактически на Грабен беше говорила само Ауерсбергерова, докато мъжът ѝ, *композиторът-наследник на Веберн*, както го наричат, през цялото време не ми каза нито дума, със своето мълчание той определено искаше да ме нарани, мислех си сега в креслото с висока облегалка. Още нямали представа кога ще бъде погребението на Йоана в Килб, казаха. Същия ден аз самият, малко преди да изляза на улицата, бях уведомен от една приятелка на Йоана от детските ѝ години в Килб, че тя се е обесила; тази приятелка, която има смесен магазин в Килб, първоначално не искаше да ми каже по телефона, че Йоана се е *обесила, починала била*, каза приятелката по телефона, но аз веднага я притиснах с думите, че Йоана *не просто е починала, а се е самоубила*, и че тя, приятелката ѝ, сигурно знае как, само че не ми казва; хората на село се притесняват повече от гражданите, когато трябва ясно да кажат, че *някой се е самоубил*, а пък най-трудно им е да кажат как; аз начаса си помислих, че Йоана се е обесила и дори го казах по телефона на жената със смесения магазин, *Йоана се е обесила, нали*, което толкова я шокира, че тя успя само да каже *да*. Хора като Йоана се бесят, казах по телефона, те не се хвърлят в реката или от четвъртия етаж, те просто взимат едно въже, сърчно го завързват и после нахлузват примката. *Балерини, актриси*, казах по телефона на жената със смесения магазин, всички те *се бесят*. Толкова отдавна не бях чувал нищо за Йоана, мислех си в креслото с висока облегалка, та вече от доста време подозирах, че тя някой ден може да свърши със самоубийство,

измамената, изоставената, поруганата, смъртно ранената, все по-често си мислех напоследък. При срещата с Ауерсбергерови на Грабен обаче *аз се престорих*, че не зная нищо за самоубийството на Йоана, разиграх им сценка на тотална изненада, но същевременно и на потрес, нищо че в единайсет часа преди обяд на Грабен вестта за нещастиято изобщо не ме изненада, не ме и потресе, защото я бях научил още в седем заранта и фактически се опитвах, крачейки напред-назад по Грабен и по Кертнерщрасе, да *свикна* със самоубийството на Йоана, да се примиря с него в прохладно-свежия въздух на Грабен. Всъщност щеше да е по-добре, ако им бях казал, че отдавна знам за самоубийството на Йоана, защото така щях да лиша ауерсбергеровото съобщение за това самоубийство от елемента на тотална изненада, дори че знам *как* се е самоубила, трябваше да им кажа, че знам конкретните обстоятелства, мислех си, за да ги лиша от триумфалния ефект на изненадата, който те действително използваша по най-коварен начин и с най-голямо удоволствие, както установих пред отворения магазин Книзе; вместо да се правя, че изобщо не знам за смъртта на Йоана и да играя ролята на неочаквано изненадания човек, на ударения с мокър парцал, на някой, когото са смазали с ужасяващата новина, и да доставям на Ауерсбергерови екстаза, че са внезапни приносители на лоша вест, което, естествено, изобщо не можеше да бъде мое намерение, но лично го бях предизвикал с несръчността си, показвайки, че в момента на срещата ми с Ауерсбергерови не знам нищо за самоубийството на Йоана, нищичко; преструвах се, че нямам представа, през цялото време, докато стоях с Ауерсбергерови и докато всъщност, малко или повече, вече знаех всичко за смъртта на Йоана. Не знаех откъде те знаеха, че Йоана се е обесила, навярно от същата тази жена със смесения магазин в Килб, която сигурно им беше казала същото, както и на мен, но *едва ли толкова много, колкото на мен*, мислех си, защото иначе Ауерсбергерови щяха да ми кажат много повече за самоубийството на Йоана, отколкото ми казаха. Разбира се, че ще бъдат на

погребението в Килб, каза Ауерсбергова, мислех си, каза го обаче тъй, сякаш не се разбира от само себе си, че и аз ще бъда на погребението на Йоана, сякаш още в този момент тя ме обвиняваше, че навярно *няма* да отида на погребението на Йоана, независимо че, както и те самите, *от толкова години, дори от толкова десетилетия съм в най-близки приятелски отношения* с Йоана, сякаш аз просто не искам да си създавам неудобство, отивайки на погребението на *нашата обща приятелка* Йоана, а начинът, по който каза онова, което ми каза, мислех си, наистина беше сам по себе си дълбоко обиден, както и фактът, че Ауерсбергова уж смяташе да ме види на погребението на Йоана в Килб, ала независимо от това още отсега, тук и в момента, на Грабен, побърза да ме покани на своята тъй наречена *артистична вечеря* на Генцгасе, точно в деня на погребението на Йоана. В действителност тъкмо Ауерсберг ме беше запознал с Йоана на партито по случай рождения ден на мъжа ѝ на Себастиансплац в Трети район преди повече от трийсет години; беше едно тъй наречено *ателие-парти*, събрало почти всички хора на изкуството във Виена, които имаха някаква тежест. Мъжът на Йоана беше един тъй наречен *художник-приложник*, в случая тъкач на килими и бивш живописец, който веднъж в средата на шейсетте години с един свой килим спечели Голямата награда на Биеналето в Сао Паоло. От Йоана можело да се очаква всичко, само не и да извърши самоубийство, казаха съпрузите Ауерсбергер на Грабен, преди да продължат към дома със своите пакети, и добавиха, че са си купили *всичко от Лудвиг Витгенщайн*, за да се занимават *занапред по-подробно с Лудвиг Витгенщайн*. Витгенщайн навярно е в най-малкия пакет, окачен на десния лакът на Ауерсбергерова, помислих си. И за пореден път си помислих още каква груба грешка направих, приемайки поканата на Ауерсбергерови, след като мразя всякакви подобни покани, а пък така *наречените артистични вечери* от десетилетия вече гледам изцяло да отбягвам, защото до около четирийсетгодишната си възраст ги посещавах до насита,

опознах ги до дъно и едва ли познавам нещо по-противно от тях. Наистина, тези Ауерсбергерови покани изобщо не са се променили, мислех си, докато седях в креслото с висока облегалка, те са същите, като през петдесетте години, като преди трийсет години, когато в крайна сметка на практика не само вече ме отегчавах, но и почти ме подлудявах. От двайсет години ненавиждаш Ауерсбергерови, мислех си в креслото с висока облегалка, и изведънж ги срещаш на Грабен, приемаш поканата им и действително се оказваш в уречения час на Генцгасе. Познаваш всички, които са поканени на тази вечеря, и въпреки това отиваш. И си мислех още, че щеше да е по-добре тази вечер, та дори и цялата нощ, да бях прекарал в четене на Паскал или Гогол или Достоевски или Чехов, вместо да идвам на отвратителната *артистична вечеря* на Генцгасе. Съпрузите Ауерсбергер разрушиха съществуването и дори целия ти живот, в началото на петдесетте години те именно те докараха до онова ужасяващо душевно и телесно разположение, до катастрофата на твоето Аз, до пределната безизходица, която в крайна сметка тогава дори те вкара в клиниката в Щайнхоф, и ти въпреки това приемаш. Ако в решаващия момент не им беше обърнал гръб, те щяха да те унищожат, мислех си. Първо щяха да те разрушат, а после да те унищожат, ако в най-последния и решаващ момент ти не им беше избягал. Ако бях останал само няколко дни повече в къщата им в Мария Цаал, мислех си в креслото с висока облегалка, за мен това щеше да означава сигурна смърт. Те щяха да те изцедят, мислех си в креслото с висока облегалка, и да те захвърлят. Срещаш на Грабен своите чудовищни унищожители и усмъртители, за миг се размекваш, приемаш поканата им и накрая дори отиваш на Генцгасе, мислех си в креслото с висока облегалка. И че щеше да е по-добре, мислех си отново, да си чета Паскал, да си чета Гогол, да си чета Монтен или пък да свиря Сати или Шьонберг на старото, разстроено пиано. Излизаш на Грабен, за да вдъхнеш свеж въздух и да се посьживиш, и тъкмо там попадаш право в ръцете на своите някогашни

разрушители и унищожители. И на всичкото отгоре им казваш колко се радваш на вечерта у тях, на тяхната *артистична вечеря*, която може да бъде единствено една огромна безвкусица, както всички вечери, както всички вечерни трапези у тях, за които си спомняш. Само един безхарактерен глупак може да приеме подобна покана, мислех си на креслото с висока облегалка. Трийсет години изминаха, откакто те всекидневно те подлагаха на унижение, откакто ти по един долен начин им се беше покорил, мислех си в креслото с висока облегалка, трийсет години, откакто ти по един малко или повече скверен начин им се беше *продал*. Трийсет години, откакто се беше превърнал в те хен шут, мислех си в креслото с висока облегалка. И точно двайсет и шест години, откакто (в последния миг) успя да им се измъкнеш. От двайсет години изобщо не си ги виждал, излизаш съвършено неподготвен на Грабен и попадаш право в ръцете им, нещо повече, разрешаваш им да те поканят на Генцгасе, нещо повече, отиваш на Генцгасе и на всичкото отгоре им казваш, че се радваш на тяхната *артистична вечеря*, мислех си в креслото с висока облегалка. Ауерсбергерова не спираше да говори за *грандиозния актьор*, който в тази постановка на *Дивата патица* достигнал апогея на кариерата си, и на всеки петнайсет минути тешеше гостите, пристигнали още два часа преди полунощ, с бутилка след бутилка шампанско, които изпразваше в чашите, протягани ѝ от тези малко или повече противни хора. Беше облякла жълтата рокля, която аз добре познавах, навярно дори беше облякла тази жълта рокля *специално за мен*, мислех си, защото преди трийсет години аз непрекъснато ѝ правех комплименти за тази рокля, с която по онова време я харесвах извънредно много, макар че днес жълтата рокля изобщо вече не ми харесваше, напротив, всъщност ми се виждаше безвкусна със сегашната си черна яка, вместо червената яка отпреди трийсет години. Ауерсбергерова непрекъснато повтаряше думите *грандиозен актьор* и *зашеметяваща Дива патица* с онзи си глас, който още преди трийсет години ми лазеше по нервите, макар

че тогава, преди трийсет години, аз смятах за интересен този лазещ по нервите ми глас, докато сега този глас ми се струваше единствено вулгарен и противен. Повече от противно ми беше да я слушам с нейните *най-значимият актьор изобщо* и *първият сред живите актьори*. Никога не съм понасял гласа ѝ, но днес, когато този глас на всичкото отгоре звучеше старчески и пресекливо, а в основата му непрекъснато се чуваше и някаква истеричност, когато той действително се беше изчерпал и си беше изпял докрай песента, както се казва, аз просто не можех да го изтърпя за по-дълго време. С този глас Ауерсбергерова навремето пееше Пърсел, мислех си, *Песенния сборник на Ана Магдалена Бах*, а мъжът ѝ, моят приятел-композиторът, наследникът на Веберн, както винаги казваха експертите, по такъв начин я съпровождаше на рояла Стейнуей, че на мен, честно казано, ми се просълзяваха очите. Тогава бях на двайсет и две, бях влюбен във всичко, което олицетворяваха Мария Цаал и Генцгасе, и пишех стихове. Днес обаче направо ми се гадеше от противните сцени, в които преди трийсет години аз самият бях участвал без никакъв свян. По онова време всеки две седмици се местех заедно със съпрузите Ауерсбергер от Мария Цаал на Генцгасе и после обратно, години наред, до пълна пресита, мислех си в креслото с висока облегалка, докато пиех чаша след чаша шампанско. Наблюдавайки Ауерсбергерова откъм креслото с висока облегалка, аз си казвах, на Грабен те заговори *тъкмо тя*, не мъжът ѝ, а ти начаса прие поканата. *Двамата* те заговориха изотзад, мислех си, навярно от доста време вече са те *наблюдавали изотзад*, навярно *са вървели след теб*, *наблюдавайки те* и *тъкмо в решаващия момент светкавично* са те заговорили. Та нали и аз самият, мислех си в креслото с висока облегалка, преди години бях наблюдавал как вечно пияният през последните трийсет години Ауерсбергер върви по Ротентурмщрасе с някаква непозната за мен, около четирийсетгодишна жена, някаква определено доста запусната и дори очевидно занемарена жена с дълги коси и износени кожени ботуши, бях проследил и

наблюдавал Ауерсбергер, оглеждайки малко или повече внимателно всичко по него и по неговата спътница, като през цялото време си мислех дали да не го заговоря, но накрая все пак *не го заговорих*, не бива да го заговаряш, каза инстинктът ми, заговориш ли го, той непременно ще направи някоя отвратителна забележка и ще те разбие за дни напред, тъй че не го заговорих, овладях се и продължих да го следя чак до Шведенплац, където той и жената изчезнаха в някаква стара и порутена къща. Отблъскващите му крака наблюдавах през цялото време, пристегнати в грубо заплетени традиционни сиви навуша, неговата походка, чийто ритъм се задаваше не от друго, а единствено от перверзността, олиселия му тил. Бяха си лика-прилика с неговата тежко занемарена спътница, навярно и тя с някаква артистична професия, оклющавяла певица, безработна актриса от любителски театър, както си мислех тогава, мислех си в креслото с висока облегалка. В креслото с висока облегалка аз си припомних, че, разтърсен от погнуса, бях направил кръгом към Шефансплац, когато двамата хлътнаха в порутената къща на Шведенплац, в интерес на истината моето отвращение към двамата ме докара дори дотам, че се прислоних до стената на кафене Аида, за да повърна; в този миг обаче погледът ми попадна на едно от огледалата в кафене Аида, откъдето директно ме гледаше моето собствено запуснато лице, видях собственото си запуснато тяло и ми стана много по-гадно от самия себе си, отколкото ми беше станало от Ауерсбергер и неговата придружителка, тъй че отново се обърнах и тръгнах колкото се може по-бързо към Шефансплац, и към Грабен, и към Колмаркт и в крайна сметка се нахвърлих на купчина вестници в Кафе *Айлес*, за да забравя срещата с Ауерсбергер и неговата спътница и срещата със самия себе си, мислех си в креслото с висока облегалка. Трикът с Кафе *Айлес* винаги работеше, просто влизах, грабвах свитък вестници и се успокоявах. Даже нямаше нужда непременно да е Кафе *Айлес*, същия ефект винаги имаха и *Музеум*, и *Бройнерхоф*. Както други ходят в парка или в гората, така аз

винаги хуквах към кафенето, за да се разтуша и успокоя, цял живот. Тъй че съпрузите Ауерсбергер навярно ме бяха наблюдавали възможно най-дълго, преди в крайна сметка да ме заговорят, мислех си в креслото с висока облегалка, по същия начин, по който тогава аз бях наблюдавал Ауерсбергер на Ротентурмщрасе, навярно със същата безочливост, със същото безсрамие, със същата безчовечност. Много научаваме, докато наблюдаваме изотзад хора, които не знаят, че ги наблюдаваме, докато ги наблюдаваме колкото е възможно по-дълго изотзад и колкото е възможно по-дълго не ги заговаряме в хода на това безочливо и безсрамно наблюдение, мислех си в креслото с висока облегалка, а пък ако можем да се овладеем и изобщо да не ги заговорим, ако вместо това притежаваме уменията просто да се обърнем назад и в същинския смисъл на думата да загърбим тези хора, както аз постъпих през онзи ден на Ротентурмщрасе, и по-точно на Шведенплац, когато проявих уменията и хитростта да се обърна и да ги загърбя. Тази наблюдателна процедура може да се приложи както към хора, които обичаме, така и към хора, които мразим, мислех си, докато седях в креслото с висока облегалка и наблюдавах Ауерсбергерова, която непрестанно си гледаше часовника и развличаше гостите, принудени да чакат вечерята чак до пристигането на актьора. Всъщност аз бях гледал актьора, когото очаквахме, още преди години на сцената на Бургтеатъра, в една от онези противни английски уж социално натоварени пиески, в които тъпоумието е по-носимо единствено поради това, че е английско, а не немско или австрийско, пиески, които през последния четвърт век отново и отново, с ужасяваща последователност се играят на сцената на Бургтеатъра, понеже през последния четвърт век Бургтеатърът се е специализирал главно в областта на английското тъпоумие, а пък виенската публика в Бургтеатъра вече е привикнала към тази специализация, и него помня главно като драматичен актьор в Бургтеатъра, като един тъй наречен любимец на виенската публика и талисман на Бургтеатъра, със собствена вила в Гринцинг